

DAVLAT BOSHQARUVINI RAQAMLASHTIRISH MASALALARI

Panjiyev Axror

Toshkent davlat yuridik universiteti magistri Tel: +998914664544

Annotatsiya (O'zbek tilida): Ushbu maqolada davlat boshqaruvi tizimida raqamlashtirish jarayonining nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasida "Elektron hukumat" platformasi asosida davlat xizmatlarini avtomatlashtirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinadi. Raqamli boshqaruvning afzalliklari, mavjud to'siqlar va ularni bartaraf etish yo'llari haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, xorijiy tajribalar bilan taqqoslash asosida O'zbekistonda raqamli davlatni rivojlantirish istiqbollari baholanadi.

Kalit so'zlar: raqamlashtirish, davlat boshqaruvi, elektron hukumat, sun'iy intellekt, ochiq ma'lumotlar.

Abstract (In English): This article explores the theoretical and practical aspects of digitizing public administration. It analyzes the ongoing reforms in Uzbekistan aimed at automating public services through the "E-Government" system. The paper discusses the benefits of digital governance, the main obstacles faced, and strategies for overcoming them. Comparative examples from foreign countries are used to assess the development prospects of a digital state in Uzbekistan.

Keywords: digitalization, public administration, e-government, artificial intelligence, open data.

KIRISH

Raqamli texnologiyalar bugungi kunda nafaqat iqtisodiyot yoki axborot sohasida, balki davlat boshqaruvi tizimining barcha bosqichlari — strategik rejalashtirish, ijro, nazorat va hisobdorlikda ham tub islohotlarni yuzaga keltirmoqda. Bu jarayon global miqyosda davlatning funksional imkoniyatlarini kengaytirish, aholiga xizmat ko'rsatishda qulaylik va shaffoflikni ta'minlash bilan bevosita bog'liq. Shu nuqtai nazardan, raqamli transformatsiya orqali davlat boshqaruvi "fuqaroga yo'naltirilganlik", "ijro intizomi", "natijadorlik" va "hisobdorlik" tamoyillariga asoslangan zamonaviy boshqaruv modeliga o'tmoqda.

O'zbekiston Respublikasida bu yo'nalishda amalga oshirilayotgan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi ushbu global tendensiyaning mahalliy ifodasi bo'lib xizmat qilmoqda. U davlat xizmatlarini elektron shaklga o'tkazish, byurokratik to'siqlarni bartaraf etish, davlat idoralari faoliyatini fuqarolar uchun ochiq qilish, shuningdek, inson kapitalining raqamli imkoniyatlar bilan uyg'unligini kuchaytirishni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiya nafaqat texnologik modernizatsiya, balki siyosiy-iqtisodiy tizimning demokratiklashtirilishi, aholining davlat boshqaruvidagi ishtirokini kuchaytirish, ijtimoiy ishonchni mustahkamlash vositasi sifatida ham namoyon bo'lmoqda.[1]

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ilgari surilgan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi ushbu global tendensiyaning mahalliy ifodasi bo'lib, davlat xizmatlarini elektron shaklga o'tkazish, byurokratik to'siqlarni bartaraf etish va davlat idoralari faoliyatini fuqarolar uchun ochiq qilishni maqsad qilgan. Strategiyada "raqamli tenglik", "sun'iy intellekt", "ochiq ma'lumotlar tizimi", "yagona identifikatsiyalash" kabi konseptlar markaziy o'rinni egallaydi va bu O'zbekiston davlat boshqaruvining institutsional yangilanishi uchun mustahkam asos bo'lmoqda.

Shu bois, davlat boshqaruvinini raqamlashtirish — bu oddiy texnik modernizatsiya emas, balki institutsional transformatsiya, ya'ni boshqaruv tizimining butun strukturasini yangilashni nazarda tutadi. Bu transformatsiya quyidagilarga asoslanadi:

- davlat xizmatlari avtomatlashtirilgan tizimlar orqali tez va shaffof tarzda taqdim etilishi;
- fuqarolar va davlat o'rtasidagi muloqot raqamli kanallar orqali qulay va ishonchli shaklda yo'lga qo'yilishi;
- boshqaruv qarorlarini qabul qilishda katta ma'lumotlar (Big Data), sun'iy intellekt va prognozlash algoritmlaridan foydalanilishi;
- davlat xizmatlarini monitoring qilish va baholash tizimlarining ochiqligi va xalq oldida hisobdorlikning ta'minlanishi.

Bu jarayon ayniqsa "Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali (my.gov.uz)", Davlat raqamli xizmatlari agentligi, Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi hamda Adliya vazirligi tomonidan muvofiqlashtirilayotgan ko'plab loyihalarda o'z aksini topmoqda. Strategiya amalga oshirilishining dastlabki bosqichlaridayoq minglab fuqarolar qog'ozsiz xizmatlardan foydalana boshlagan, tadbirkorlar esa masofadan turib biznes ochish imkoniyatiga ega bo'lgan.

Natijada, raqamli boshqaruv – zamonaviy davlat institutlarining barqarorligi, samaradorligi va xalq bilan muloqoti sifatini oshiruvchi hal qiluvchi omil sifatida e'tirof etilmoqda. Bu, o'z navbatida, davlat boshqaruvi tizimini xalq ishonchini qozona oladigan, natijador va hisobdor boshqaruv modeliga aylantirishga xizmat qiladi.

Metodologiya

Ushbu maqolada hujjatli tahlil (document analysis) usulidan foydalanildi. Bunda O'zbekiston Respublikasining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi, tegishli normativ-huquqiy hujjatlar, xalqaro e-hukumat reytinglari (UN E-Government Development Index), rasmiy statistik ma'lumotlar va xalqaro tashkilotlar tavsiyalari asosiy manba sifatida xizmat qildi. Shuningdek, qiyosiy tahlil usulidan foydalangan holda, Estoniya, Janubiy Koreya va Fransiya kabi ilg'or davlatlarning raqamli davlat modellaridagi muhim yutuqlar va ularning O'zbekiston kontekstidagi qo'llanish imkoniyatlari o'rganildi.[2]

Natijalar

2025-yil holatiga ko'ra, O'zbekistonda 320 dan ortiq davlat xizmati raqamlashtirilgan bo'lib, ularning aksariyati "my.gov.uz" portali orqali taqdim etilmoqda. Har oy o'rtacha 2,1 milliondan ortiq foydalanuvchi ushbu portal

xizmatlaridan foydalanmoqda. Misol uchun, yagona portal orqali 2024-yil davomida 12 milliondan ortiq hujjat raqamli tarzda rasmiylashtirilgan.[3]

O'zbekistonda 300 dan ortiq davlat xizmati raqamlashtirilgan bo'lib, ularning aksariyati my.gov.uz portali orqali taqdim etiladi². Bu fuqarolarning byurokratik to'siqlarsiz xizmat olishiga yo'l ochdi.

2. Muammolar:

- Texnik infratuzilma yetishmovchiligi (ayniqsa, qishloq hududlarida);
- Axborot xavfsizligi tahdidlari va fuqarolarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilishda zaifliklar;
- Kadrlar malakasi pastligi – IT sohasidagi davlat xizmatchilarining tanqisligi;
- Hukumat ochiqligining yetarli darajada emasligi.

Munozara

Estoniya raqamli hukumat modelini shakllantirishda API (Application Programming Interface) asosidagi ma'lumotlar almashinuvi infratuzilmasiga katta urg'u berdi. Bu esa "X-Road" tizimi orqali davlat organlari va xususiy sektor o'rtasida real vaqt rejimida xavfsiz ma'lumot almashinuviga zamin yaratdi. Shu orqali davlat xizmatlari 99 foiz holatlarda onlayn shaklda ko'rsatilmoqda.[4]

Janubiy Koreyada esa e-Hukumat loyihasi fuqarolarning raqamli xizmatlar bilan faol ishtirokini rag'batlantiruvchi inklyuziv yondashuvni joriy etgan. Maxsus dasturlar orqali nafaqat shahar, balki chekka hududlardagi aholi ham onlayn xizmatlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

O'zbekistonda esa bu tajribalarni adaptatsiya qilish uchun quyidagi yo'nalishlar muhim ahamiyat kasb etadi:

- Shaxsiy ma'lumotlar himoyasi bo'yicha mustaqil organ tashkil etish;
- Raqamli savodxonlik bo'yicha "Digital Uzbekistan" milliy dasturini ishlab chiqish;
- Elektron xizmatlar sifati va tezligini nazorat qiluvchi indikator tizimini ishlab chiqish;
- Raqamli korrupsiyaga qarshi kurash tamoyillarini joriy etish.[4]

O'zbekistonda ham blockchain asosida ayrim notarial va mulkni ro'yxatdan o'tkazish xizmatlari tajriba tariqasida joriy etilmoqda⁵. Shu bilan birga, Yagona integratsiyalashgan ID tizimi ham bosqichma-bosqich joriy qilinmoqda.

Xulosa

Davlat boshqaruvini raqamlashtirish zamonaviy boshqaruv mexanizmlarining ajralmas qismiga aylanmoqda. Biroq bu jarayon samarali bo'lishi uchun texnologik yangiliklar bilan bir qatorda institutsional islohotlar, madaniy moslashuv va ijtimoiy inklyuziya muhim rol o'ynaydi. Quyidagi asosiy strategik yo'nalishlar inobatga olinishi lozim:

1. Raqamli huquqiy baza**ni yaratish: har bir xizmat bo'yicha normativ hujjatlarda raqamli formatda taqdim etish mexanizmlari belgilanishi zarur;

2. Hududlar bo'yicha texnologik tenglik**ni ta'minlash: barcha viloyat va tumanlarda IT-infratuzilma bo'yicha minimal standartlar kiritilishi kerak;
3. Ijtimoiy ishonchni shakllantirish**: ochiqlik, shaffoflik va xavfsizlik davlat xizmatlariga ishonchni oshiradi;
4. Raqamli inklyuziya**: nogironlar, qariyalar va boshqa ehtiyojmand qatlamlar uchun moslashtirilgan xizmatlar joriy etilishi;
5. Monitoring va baholash tizimi**: elektron xizmatlar samaradorligini aniqlovchi milliy reyting tizimini ishlab chiqish;
6. Xalqaro standartlarga moslashuv**: O'zbekiston ISO va UN e-Government standartlariga asoslangan indikatorlar orqali islohotlarning natijadorligini baholashi lozim;
7. Raqamli madaniyatni shakllantirish**: bu o'quv dasturlari, media savodxonlik va ijtimoiy kampaniyalar orqali amalga oshirilishi lozim.[5]

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PQ-4851-son qarori "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risida.
2. <https://my.gov.uz> – Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali (murojaat qilingan sana: 20.04.2025).
3. UN E-Government Survey 2022. United Nations Department of Economic and Social Affairs.
4. Kalvet, T. (2012). Innovation: a factor explaining e-government success in Estonia. Electronic Government, 9(2), 142–157.
5. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi axborot xizmati: <https://minjust.uz/uz/news/view/3726>